

77 w 2025 (613)

Jak hufcem wspierać wędrownictwo

Data publikacji: 10.12.2025 / Autor: Karol Sylwestrzak

Na różne rzeczy wpływać możemy z wielu stron. Ot na sytuację wędrownictwa nie wpływa tylko i wyłącznie sytuacja wewnętrzna drużyny albo patrolu wędrowników. Jest to oczywiście podstawowe miejsce, gdzie odbywa się cała praca wychowawcza, ale tej jednostce postawionej w centrum uwagi można pomóc z innych miejsc - z poziomu organizacji, chorągwi a przede wszystkim bliskiego im hufca. Na podstawie własnych doświadczeń i obserwacji z ostatnich lat wyróżniłem kilka działań, którymi hufiec może znacząco wspomóc swój ruch wędrowniczy.

Rola hufca

Na wstępie warto odpowiedzieć zwięźle na kluczowe pytanie - jaka jest ogólnie rola hufca? Hufiec powinien wspierać drużyny tam, gdzie pojedynczej jednostce będzie za trudno. Dlatego tak często na poziomie hufców organizowane są kursy zastępowych czy turnieje zastępów i rozmawia się na temat różnych zmian kadrowych między drużynami.

Zadanie hufca pod kątem wędrownictwa jest analogiczne - powinien wspierać tam, gdzie kadry drużyn harcerzy, patrole lub drużyny wędrownicze nie są w stanie samodzielnie się zorganizować na skutecznym poziomie.

Dobrze tę sytuację obrazuje obserwacja sprzed dwóch miesięcy. Z czterech drużyn harcerzy w moim hufcu w wiek wędrowniczy wkroczyło 10 osób - z dwóch drużyn po jednej, z kolejnej trzy, a ostatniej pięć. Pierwsze trzy drużyny nie mają możliwości zapewnienia atrakcyjnego programu dla swoich członków osobno. Jest ich za mało, by zapewnić odpowiednią frekwencję na akcjach. W takiej sytuacji hufiec może wesprzeć wszystkich, wspierając inicjatywy skierowane do każdego, nie tylko środowiska, które poradziłoby sobie samodzielnie.

Nazywając to możliwie najprościej: rolą hufca jest uzupełniać, a nie zastępować pracę w drużynach.

Gramy razem - ustalmy zasady gry

Hufiec działa razem, żeby osiągać wspólne cele, jakie stawiamy sobie jako ruch harcerski. Świadomość tego, że wszyscy grają do jednej bramki, a nie konkurują ze sobą, jest kluczowa, aby proponowane tutaj działania przyniosły wymierny skutek.

(O współpracy zawsze i wszędzie pisałem już jakiś czas temu. Zachęcam do przeczytania tutaj: [Harcerstwo to gra... zespołowa](#)) Z tego powodu ustalcie w hufcu jednolite definicje i zasady w podejściu do wędrownictwa. Takie zasady mogą wyglądać następująco:

- Każdy harcerz po ukończeniu szkoły podstawowej jest objęty programem wędrowniczym hufca.
- Istnieje jedna drużyna wędrowników w hufcu, do której należą harcerze w wieku wędrowniczym z wyjątkiem osób na funkcji przybocznego.
- Przełożonym wędrownika jest drużynowy wędrowników, a przybocznego – drużynowy drużyny harcerzy lub gromady.
- Do drużyny wędrowników w ciągu pierwszego roku trafiają wszystkie osoby z rocznika.
- Po pierwszym roku w drużynie, chętni mogą podjąć się funkcji przybocznego w innej jednostce.

Zasady można ustalić bardziej szczegółowo lub mniej. Dla każdego hufca będą wyglądać inaczej, bo inna sytuacja jest w hufcu 100-osobowym, a inna w 200-osobowym. Inaczej wędrownictwo wygląda tam, gdzie od lat działa co najmniej jedna drużyna, a inaczej tam, gdzie nie ma nic. Upewnijcie się jednak, że zgadzacie się co do zasad, które mają panować.

W momencie, kiedy ustalicie jednolite zasady, stworzy się gra, w którą gracie razem. Macie więc wszyscy interes, aby ta gra odbywała się na wysokim poziomie. W tym momencie bierzecie odpowiedzialność za wspólne wędrownictwo, które dotyczy członków waszych drużyn i wkrótce waszej kadry. Dzięki temu każdy drużynowy ma powód, by angażować się w te sprawy, a większe zaangażowanie wszystkich, to wyższy poziom i sprawne rozwiązywanie problemów.

Wymagania - korzyści z zasad

Ustalenie wspólnych zasad w małym środowisku tj. hufcu zamiast całej organizacji albo chorągwi, idzie dość szybko i szybko można je modyfikować z czasem, kiedy znajdziecie nowe propozycje, albo sytuacja wymagać będzie przemodelowania wielu elementów.

Z czasem zasady przerodzą się w dobre praktyki, które będziecie chcieli powielać w kolejnych latach. Może to być duży wyjazd wędrowników hufca, sprawdzone akcje organizowane przez starszych instruktorów czy koncepcja praktyk wędrowników w innej drużynie. Jednym z takich sposobów na utrwalenie zasad i doświadczeń w moim hufcu stał się szablon planu pracy wędrowników, który przyjął formę przewodnika po planowaniu pracy – uwzględniał podejście do stopni i naramiennika wędrowniczego, rolę drużynowego wędrownika razem z rolą drużynowego drużyny,

w której wędrownik jest przybocznym, propozycje programowe w tym wydarzenia hufca.

Aby skorzystać ze wspomnianego szablonu planu pracy, wystarczy wejść w dokumenty google na koncie ZHR i w galerii szablonów wyszukać:
SZABLON_PLANU_PRACY_WĘDROWNICY_2025_by2GHHZbroja.

Zasady prowadzą więc do praktyk, które pozwalają utrwać wiedzę i umiejętności organizowania ruchu wędrowniczego tak, aby kolejni nie musieli wymyślać koła na nowo, głowiąc się nad tym, ile wyjazdów powinno być w roku, jak zorganizować przekazanie harcerza do wędrowników albo dlaczego patrole wędrownicze są złym pomysłem, ale wciąż lepszym niż brak czegokolwiek.

Monitoring

Niezależnie jakie zasady ustalicie i jakie efekty to przyniesie, na poziomie hufca powinna być bieżąca wiedza i ocena sytuacji.

Po pierwsze stwórzcie listę wszystkich wędrowników należących do hufca. To nie jest dużo. W 90% hufców OH-y osób w pierwszych trzech latach wieku wędrowniczego jest mniej niż 40, a w połowie mniej niż 20 (źródło: Spis ZHR za rok 2024). Rocznie (najlepiej już w czasie letnich obozów) trzeba będzie dopisać około 10 osób. Co powinno znaleźć się w takiej liście i dlaczego? Osobiście proponuję:

- **Imię i nazwisko**... to chyba oczywiste,
- **adres email i numer telefonu** do kontaktu,
- **przydział do drużyny**, żeby pamiętać, kto jest przełożonym,
- **stopień** posiadany i realizowany,
- **data urodzenia** lub przynajmniej rok do monitorowania realizowania stopni i uwzględnieniu w różnych akcjach na przykład kursach instruktorskich,
- **obecna funkcja** do oceny ilości wędrowników etatowych i gościnnych (Więcej o tych pojęciach w tekście sprzed kilku lat: [System Wędrowników Etatowych i Gościnnych - Jakub Kuciak](#))

Dodatkowo zależnie od zasad, jakie ustalicie, warto dodać kilka kolumn pomocnych dla was. Mogą to być informacje o zaliczeniu kursów metodycznych, deklaracje pod względem ścieżki instruktorskiej, posiadanie naramiennika czy udział w waszych hufcowych programach albo większych akcjach.

Na liście znajdować się powinni wszyscy wędrownicy hufca ze względu na wiek (rocznikowo 4 klasy szkoły średniej) bez stopnia instruktorskiego

Lp	stopień	Odpowiedzialność	Imię	Nazwisko	Data urodzenia	Telefon	email	Jednostka	Funkcja, zadania	Branża	Stopień	Rozdział	Składowa 15+
1	ow	HR			2000-08-16			12 PFW	hufca 61201	HR		2007	stawski
2	HR	HR			2000-08-16			12 PFW	hufca 61201	HR		2008	stawski
3	ow	HR			2001-11-08			12 PFW	hufca 61201	HR		2007	stawski
4	ow	HR			2000-02-20			61201	hufca 61201	HR		2008	stawski
5	HR	HR			2010-03-03			61201	hufca 61201	HR		2010	stawski
6	ow	HR			2000-06-00			61201	hufca 61201	HR		2008	stawski
7	ow	HR			2000-08-20			12 PFW	hufca 12PFW1	HR		2008	stawski
8	ow	HR			2001-01-02			61201	hufca 61201	HR		2010	stawski
9	HR	HR			2007-05-05			12 PFW	hufca 12PFW1	HR		2007	stawski
10	ow	HR			2000-01-27			12 PFW	hufca 12PFW1	HR		2008	stawski
11	ow	HR			2000-01-24			12 PFW	hufca 12PFW1	HR		2008	stawski
12	HR	HR			2000-01-20			12 PFW	hufca 12PFW1	HR		2008	stawski
13	HR	HR			2000-01-11			61201	hufca 61201	HR		2008	stawski
14	ow	HR			2010-12-08			61201	hufca 61201	HR		2010	stawski
15	ow	HR			2000-03-05			12 PFW	hufca 12PFW1	HR		2008	stawski
16	ow	HR			2000-01-05			12 PFW	hufca 12PFW1	HR		2008	stawski
17	ow	HR			2000-08-23			12 PFW	hufca 12PFW1	HR		2008	stawski

Z takim zestawem danych jesteśmy w stanie w hufcu automatycznie monitorować adekwatność stopni do wieku, stopień wdrożenia naszych zasad czy to, które drużyny skutecznie kształcą wędrowników, a które nie są w stanie zatrzymać w swoich szeregach harcerzy do wieku 15 lat. Na samym początku będziecie w stanie dotrzeć do wszystkich i przestać “gubić” tych, którzy są mniej aktywni w pewnym momencie lub którym do tej pory nikt nie zaproponował nic ponad przyjazd na kwaterkę. Z czasem dowiecie się też, czy wędrowników Wam przybywa, czy sytuacja zdobywania stopni się poprawia i ilu potencjalnych instruktorów widać w kolejnych latach.

Przykładowy szablon listy wędrowników razem z automatycznymi funkcjami takimi jak oznaczanie stopnia adekwatnego do wieku, możesz zobaczyć tutaj:

[Azymut.ListaWędrowników_szablon.xlsx](#)

W naszym przypadku taka lista pomogła również kapitułom wspierać drużynowych w mobilizowaniu wędrowników do realizowania stopni we właściwym momencie, a drużynowym aktywnie poszukiwać potencjalnych osób wsparcia kadry.

Program hufca

Dużo było o odstrasżających niektórych tabelkach, które niekoniecznie kojarzą się z “ludźmi lasu”. Pomówmy zatem o programie. Hufiec uzupełnia drużyny również pod kątem programu tak, jak urozmaica zastępom program corocznym turniejem, tak samo może dopomóc drużyny i patrole większym wydarzeniem. Nie jest tajemnicą, że drużyny wędrowników miewają okresy niskiej lub praktycznie zerowej aktywności. Hufiec bardzo naturalnie może wesprzeć ich poprzez organizowanie programu w porozumieniu z drużynowymi: większe wyjazdy, bardziej specjalistyczne zbiórki lub sekcje dla pasjonatów rozproszonych po różnych miejscach hufca.

Konkretne działania dla wędrowników mają szansę inspirować drużynowych, odciążyć ich, ale również zintegrować wędrowników, którzy za kilka lat stanowiąc będą kadre hufca oraz zaproponować taki program, który jednej drużynie ciężko będzie zapewnić (na przykład zorganizować 12 osób na mecz siatkówki albo zebrać kilku wędrowników grających na instrumentach muzycznych w jednym miejscu). Program ma też okazję wesprzeć tych, którzy na co dzień w wędrownictwo się nie angażują, bo – jak wspominałem wcześniej – działają aktywnie jako przybocznicy lub z

jakiegoś powodu drużyny wędrowników nie mieli możliwości dołączyć.

Program to również możliwość na wykorzystanie instruktorów mniej dyspozycyjnych, którzy posiadają umiejętności wystarczające do zorganizowania spływu, wyjścia na strzelnicę lub przeprowadzenia dyskusyjnego klubu filmowego (DKF). O inspiracjach na film na osób w tym wieku, możecie przeczytać między innymi tutaj: [3 filmy do obejrzenia w kadrze - Redakcja](#).

Z czasem program hufca ma szansę przekształcić się w bardziej zorganizowany krąg wędrowniczy, a docelowo w sprawną drużynę lub kilka drużyn w hufcu.

Podsumowanie

Trzy zadania hufca, które przedstawiłem – wspólne zasady, monitoring i program – to nie jest przepis na sukces. Sama wiedza o wędrownikach nie pomoże, jeśli nic się z nimi nie robi. Zasady, nawet najbardziej przemyślane muszą być realne i stosowane przez wszystkich. Program może być atrakcyjny, ale niezgodnienie terminów i częstotliwości może wywołać konflikt z drużynami wędrowników. Nie jest to zatem recepta idealna. Te trzy zadania są jednak prostym drogowskazem dla hufców, jak powinny angażować się w wędrownictwo, aby znacząco poprawić jego sytuację w ciągu kolejnych lat.

zdjęcie w nagłówku: Józef Kurzeja

Karol Sylwestrzak

Drużynowym chciał być od zawsze. Założył 12 Pomorską Drużynę Harcerzy „Rota” (2017- 2021), później został hufcowym w 2 Gdyńskim Hufcu Harcerzy „Zbroja” (2022-2025). Nie wykorzystał okazji od losu, by poprowadzić wędrowników, ale po cichu liczy na ostatnią szansę.

Zawodowo wróży z danych za pomocą statystyki. Z wykształcenia psycholog i matematyk. Lubi mówić i szkolić, niespecjalnie rozmawiać. Uważa, że spanie w szkole to nie biwak, a zgrupowania kilku drużyn to kolonie. Zwolennik traktowania 11-latków poważnie, a zbyt pewnych siebie harcmistrzów z dystansem.